

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΕΙΝΕ ΑΝΤΑΞΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΠΟΥ ΤΟ ΖΗΝ ;¹

[Κατὰ τὸν φιλόσοφον Bridel.]

Γ'

Δυνάμεθα βέβαια νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἣτις πολλάκις λανθάνει μεταξύ τῶν ἄκρων, δὲν εὐρίσκεται ἐνταῦθα οὔτε ἐν τῇ ἀπολύτῃ αἰσιοδοξίᾳ τῶν μὲν, οὔτε ἐν τῇ ἀμέτρῳ ἀπαισιοδοξίᾳ τῶν δέ, καὶ νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι ὁ βίος δὲν εἶνε πραγματικῶς οὔτε ἐκλείσεις τέρψεων καὶ εὐτυχιῶν, οὔτε καταβύθις εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν κακῶν καὶ τῶν θλίψεων. Παρήγορον ὅπωςδὴ ποτε θὰ ἦτο νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ βίος ἀκριβῶς ἀποτελεῖται κατ' ἴσας ἀναλογίας τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, τῶν τέρψεων καὶ τῶν ὀδυνῶν. Ἡ ἰσορροπία αὕτη σπουδαίως ὑπεστηρίχθη ὑπὸ πολλῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὁποίων, οὐχὶ μόνον ἐν λάθῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ θὰ εὐρίσκοντο ἴσα ἐν τῇ ἀξίᾳ των, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον ἄτομον, ἐν ληφθῆ κατὰ μέρος, δὲν θὰ εὐρίσκετο οὔτε περισσότερον οὔτε ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων εὐτυχέστερον. Ὁ δὲ Λαβρυγέρος παραβάλλων τὰς διαφόρους καταστάσεις τῶν ἀνθρώπων, τὰς εὐτυχίας των, τὰ δεινὰ των, ἐρωτᾷ ἂν ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ κρᾶμα τι ἢ ἀντιστήκωμα τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ κακοῦ, ὅπερ θὰ ἐγκαθίστα τὴν ἰσότητα μεταξύ τῶν διαφορῶν τούτων ἢ θὰ ἐδείκνυεν ὅτι τὸ ἐν δὲν θὰ ἦτο ἐπιθυμητότερον τοῦ ἑτέρου.

Ἄς ἀφήσωμεν ἐν τούτοις νὰ χαίρῃ ἡ διδασκαλία τῶν ἀντισταθμισμάτων μετ' ἄλλων χιμαίρων καὶ ἄς παραδεχθῶμεν ἀπλῶς ὅτι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ εὐρίσκονται ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἀνάμικτα κατ' ἀναλογίας, τὰς ὁποίας εἶνε ἀδύνατον νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς, καὶ αἱ ὁποῖαι φαίνονται ὅτι ποικίλλουσι καὶ κρίνονται πολὺ διαφόρως ὑπὸ τῶν διαφορῶν ἀνθρώπων, ὅτινες ἐκ φύσεως καὶ χαρακτῆρος ἄλλοι μὲν βλέπουσι τὰ πάντα ῥόδινα, ἄλλοι δὲ μελανὰ, καὶ ἐπομένως ἢ ἐπίγειος αὕτη ὑπαρξίς δὲν εἶνε οὔτε ὁ ὠραῖος παράδεισος τῶν αἰσιοδόξων, οὔτε ὁ φρικώδης ἄδης τῶν ἀπαισιοδόξων καὶ τῆς σχολῆς τοῦ Σοπερχάουερ.

Ἴνα προχωρήσῃ τις ἐν βῆμα περισσότερον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ βίου, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν

τὴν πρόσδον, ἣτις ἄγνωστος σχεδὸν οὔσα ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατέχει σήμερον τοσοῦτον ἔδαφος εἰς τὰς ἰδέας ἡμῶν. Ἡ αἰσιοδοξία εὐρίσκει ἐν τούτῳ ἰκανὴν ὑποστήριξιν. Καὶ οὕτως ὁ Βολταῖρος ὅστις τόσον σκληρῶς ἐχλεύαζε τοὺς αἰσιοδόξους λέγων: «Ὁ κόσμος, τὸ θέατρον τοῦτο τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀλαζονείας, εἶνε πλήρης δυστυχῶν, λαλούντων περὶ εὐτυχίας· πάντες παραπνοοῦνται, πάντες στενάζουσι ζητοῦντες τὴν εὐζοίαν»· αὐτὸς λέγων ὁ Βολταῖρος μένει αἰσιοδόξος ὡς πρὸς τὸ μέλλον, ὁμολογῶν ὅτι «τὰ πάντα μίαν ἡμέραν θὰ ἔχωσι καλῶς· ἰδοὺ ἡ ἐλπίς μας». Οἱ πλείστοι δὲ τῶν συγγραφέων τοῦ 17^{ου} καὶ 18^{ου} αἰῶνος ἐλάλησαν οὕτως. Ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος βίος προχωρεῖ ἀπὸ βελτιώσεως εἰς βελτίωσιν οὕτως, ὥστε οἰανδήποτε ἐκτίμησιν τούτου καὶ ἂν κάμνῃ τις σήμερον, ἐν πάσῃ περιπτώσει πλησιάζει ἢ ἡμέρα, καθ' ἣν ἀναντιρρήτως ἔσται εὐδαίμων. Εἰκόνα δὲ ζωηράν τῆς ὁσημέραις τελειοποιήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εὐρίσκει τις, ἐν ἀναγνώσῃ βιβλίον τι ἐκδοθὲν κατὰ τὰς φρικώδεις ἡμέρας τῆς τρεμοκρατίας τοῦ 1795 ὑπὸ Κονδορσέ, ἐπιγραφόμενον «Εἰκὼν τῶν προόδων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος». Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶνε ἀληθὴς ὕμνος τῆς πρόσδου. Ἐν τούτῳ ὁ συγγραφεὺς διαχαράττει τὴν ὠραίαν εἰκόνα τῶν μελλουσῶν γενεῶν, ὅποτε ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη θὰ βασιλεύσωσιν εἰς τὸν κόσμον, ὅποτε αἱ ἐπιστῆμαι θὰ τελειοποιηθῶσι καὶ ἀπλοποιηθῶσιν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καταστῶσιν ἡ πανάκεια ὅλων τῶν κακῶν, ὅποτε κρείσσονες νόμοι θὰ διαδώσωσι τὴν εὐτυχιάν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅποτε γλῶσσα καθολικὴ θὰ συνενώσῃ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ὅποτε καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος σχεδὸν θὰ νικηθῇ».

Ὅ,τι καὶ ἂν σκεφθῇ τις περὶ τῆς ἀπεριοριστοῦ τελειοποιήσεως τοῦ βίου, ἐν μόνον πρᾶγμα μένει ἀναντίρρητον, ὅτι, ἂν συγκρίνωμεν τὴν παρούσαν ἡμῶν ὑπαρξιν πρὸς ἐκείνην παρελθόντων τινῶν αἰώνων, εὐρίσκομεν καταπληκτικὴν πρόσδον ἐπὶ πλείστων σημείων τοῦ βίου. Ἡ δικαιοσύνη ἀσκεῖται κάλλιον, ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία προστατεύονται κάλλιον, ἢ κατὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος. Αἱ συνθήκαι τῆς τροφῆς, τῆς ἐνδυμασίας, τῆς κατοικίας ἐβελτιώθησαν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κατωτάτας κοινωνικὰς τάξεις. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἀντικείμενα τῆς πολυτελείας καὶ τὰ μέσα τῶν διασκεδάσεων κατέστησαν εὐνότερα καὶ εὐχερέστερα εἰς τὸ νὰ τὰ προμηθεύηται τις· χάρις δὲ εἰς τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ λοιπὰ τῆς συγκοινωνίας μέσα πόσαι

¹ Τέλος· ἰδὲ σελ. 54.

παντοειδείς ευκολίας του βίου ανεφάνησαν, ὧν ἑσπεροῦντο οἱ πατέρες ἡμῶν!

Δ'

Αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ φαίνονται ἱκαναὶ νὰ καταβάλωσι τοὺς ἀπαισιοδόξους, καὶ νὰ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσι τοῦλάχιστον ὅτι, ἐὰν ὁ βίος δὲν εἶνε εἰσέτι, καὶ δι' ὄλους, πολὺ εὐάρεστος, δὲν θὰ βραδύνη ὁμως νὰ καταστῇ τοιοῦτος συνεπεία τῆς προόδου, ἥτις τοσοῦτον ἤδη τὸν ἐβελτίωσε, καὶ ἥτις φαίνεται ὁσημέραι ταχέως αὐξάνουσα. Ἄλλ' οἱ ἀπαισιοδόχοι παντάπασιν δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἠττημένους, ἀλλ' ἐνίστανται συλλογιζόμενοι ὡς ἑξῆς. Πάντα ταῦτα, λέγουσι, δυνατόν νὰ εἶνε ἀληθῆ, ἀλλὰ δὲν καθιστῶσιν ἡμᾶς εὐτυχέστερους τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐδὲ θὰ καταστήσωσι τὰ τέκνα μας εὐτυχέστερα ἡμῶν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε εὐτυχῆς οὐχὶ κατ' ἀναλογίαν ἐκείνου, τὸ ὅποιον κατέχει, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἱκανοποίησεως, ἣν τοῦτο παρέχει εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ἐπλάσθημεν οὕτως, ὥστε, ὅσον περισσότερα ἔχομεν, τόσοσιν περισσότερα ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν. Δὲν λαμβάνει τις καιρὸν νὰ ἀπολαύσῃ ὅτι, πρὸ ὀλίγου ἐπεθύμησε, καὶ νέαι ἐπιθυμίαι τῷ διεγείρονται.

Ὅσακις βλέπομεν τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα τῶν ὁμοίων μας κατέχοντα θέσιν ἀνωτέραν ἡμῶν, φανταζόμεθα ὅτι εἶνε εὐτυχέστερος ἡμῶν καὶ σχεδὸν τὸν φθονοῦμεν· ἀλλ' ἐὰν ἡδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, θὰ ἐμανθάνομεν ὅτι ἡ κατάστασις του δὲν παρέχει εἰς αὐτόν τὴν ὑποτιθεμένην εὐτυχίαν, καὶ ἐὰν ποτε ἐφθάνομεν ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, θὰ ἐλαμβάνομεν πείραν τούτου. Συνήθως ὁ πτωχὸς θεωρεῖ τὸν πλούσιον εὐτυχῆ, ἀλλὰ δὲν κατανοεῖ ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ πλούσιος γίνεται αἷτιος συμφορῶν. Ὁ πλούσιος ἀπαλλάττει μὲν τὸν ἄνθρωπον στερήσεων, ἀλλ' ἐκθέτει αὐτόν εἰς ἐτέρας βασάνους, μερίμνας καὶ στενοχωρίας. Ὅ,τι δὲ εἶνε ἀληθὲς περὶ τῶν διαφόρων ἀτομικῶν καταστάσεων, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἀληθὲς περὶ τῶν διαφόρων διαδοχικῶν καταστάσεων τοῦ πολιτισμοῦ, τὰς ὁποίας διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης· εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα οἱ πόροι αὐξάνουσι, ἀλλ' ἐπίσης αὐξάνουσι καταπληκτικῶς καὶ αἱ ἀνάγκαι. Ὁ Ρουσσώ, ὡς γνωστὸν, ὑπεστήριξε τὸ παράδοξον τοῦτο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ βάθος εἶνε εὐτυχέστερος ἐν τῇ ἀγρίᾳ καταστάσει ἢ ἐν τῇ πολιτισμῷ· ὁ δὲ Χάρτμαν συμπληρῶν τὴν θεωρίαν ταύτην διατείνεται, ὅτι προβαίνομεν εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ εἰς τὴν ὀδύνην, καὶ ὅτι τὸ τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως ἀντὶ νὰ εἶνε ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη, θὰ εἶνε ἡ ἀπόλυτος ἀπογοήτευσίς τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ὑπάρξεως.

Ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἀνωτέρων θεωριῶν ἡ μάλ-

λον προσεγγίζουσα εἰς τὴν πιθανότητα εἶνε, ὅτι ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν λατρευτῶν τῆς προόδου καὶ ἐκείνων, οἵτινες διατείνονται, ὅτι ἐν τῇ προόδῳ δὲν βλέπουσιν ἄλλο τι εἰμὴ πηγὴν μεγάλῃς ἀθλιότητων. Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους ἡ εὐτυχία δὲν αὐξάνει κατ' εὐθὺν ὄγκον τῆς προόδου εἴτε τῶν ὑλικῶν εἴτε τῶν ἠθικῶν μέσων τῶν ἐκ τοῦ πλούτου καὶ τῆς παιδείας πηγάζοντων, καθόσον ἕτερα στοιχεῖα βαθύτερα παρεισδύουσι ἐξουδετεροῦντα τὴν ἐπιρροὴν ἐκείνων. Οὐδεὶς ἀρνεῖται π. χ. ὅτι πρὸ πεντηκονταετίας ὁ βίος ἦτο πολὺ πτωχότερος καὶ ἡ παιδεία μᾶλλον περιορισμένη, καὶ ὁμως σήμερον μετὰ τοιαύτην πρόσδον ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκτόνων ἐδιπλασιάσθη, καὶ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐπαγγελμάτων ἡ στατιστικὴ δεικνύει, ὅτι ὁ πλεονάζων ἀριθμὸς εἶνε ὁ τῶν μετερχομένων ἐλευθερίου τέχνας ἢ ἐπιστήμας. Ὅστε ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ τῶν ἐπιστημῶν πρόσδος, ἀντὶ νὰ καταστήσωσι τὴν ζωὴν ἀγαπητοτέραν, φαίνεται ὅτι μᾶλλον τὴν ἀποσπῶσιν ἐξ αὐτῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅποια καὶ ἂν εἶνε ἡ ἀνεκτίμητος ἀξία τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως, οὐδὲν ὑπάρχει ἐπιπολαιότερον, ἢ τὸ νὰ φαντάζηται τις, ὅτι αὐτοὶ καθ' ἑαυτὰς ἀποβαίνουσι κατ' ἀνάγκην πηγὴ εὐδαιμονίας εἰς τὸν κατέχοντα ταύτας, ἐὰν μὴ συνοδεύονται καὶ ὑποστηρίζονται ὑπὸ τῆς ὑγιούς ἠθικῆς τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐξασκήσεως τῆς θελήσεως. Δύναται τις βεβαίως νὰ ἀναφέρει τοὺς ἀπείρους καρπούς, οὓς παρήγαγε καὶ παράγει εἰς τὰς κοινωνίας ἡ παιδεία. Ἀλλὰ περιοριζομένη εἰς ἑαυτὴν καὶ ἐξεταζομένη ὡς ἀπλὴ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας, δὲν εἶνε εἰμὴ ὄργανον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὅσον εἰς τὸ ἀγαθόν, τόσοσιν καὶ εἰς τὸ κακόν. Ὅπως δὲ δὲν εἶνε δυνατόν κοινωνία συγκεκριμένη ὅλως ἐξ ἀμαθῶν καὶ ἡλιθίων νὰ εἶνε εὐτυχῆς, οὕτω καὶ κοινωνία συγκεκριμένη ἐξ ἐπιτηδείων καὶ σοφῶν δύναται νὰ εἶνε κοινωνία φαυλοθίων. Ἰπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ στοιχεῖόν τι ἠθικόν τὸ ὅποιον δύναται εὐκόλως νὰ παρεκτραπῇ καὶ νὰ ἀποθῇ διὰ τῶν παρεκτροπῶν του πηγὴ θλίψεων εἴτε διὰ τὸ ἄτομον εἴτε διὰ τὴν κοινωνίαν· τὸ ἠθικόν δὲ τοῦτο στοιχεῖον δὲν εὐρίσκεται ὑποτεταγμένον ἀπολύτως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος οὕτως, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ περιμένῃ ἀσφαλῶς ἐκ τῆς προόδου τούτου τὴν μεταρρυθμίσιν ἐκείνου· τούναντίον, πιθανώτερον εἶνε ὅτι ἡ μονομερὴς πρόσδος τοῦ νοῦ συνεπάγεται θλίψεις καὶ ὀδύνας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, καὶ ἀδικίας καὶ παρανομίας εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἠθικοῦ τούτου στοιχείου, ἐν τῇ διαφθορᾷ τοῦ ὁποίου ὁ Κάντιος διεκήρυττεν ὅτι διορᾷ τὸ ριζικόν κακόν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ θὰ γείνη αἷτιον ἀδιαλείπτων θλίψεων εἰς τὸ ἡμέτερον γένος, τὸ γένος ἡμῶν θὰ εὐρίσκηται πάντοτε ἐκτεθειμένον εἰς κακά, ἐρχόμενα

ἐξωθεν. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅλας τὰς τελειότητας τῆς ἐπιστήμης, τὴν καταπολέμησιν τῶν νόσων, τὴν ἀποσόβησιν τῶν κινδύνων· οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν νὰ καταβάλωμεν τὸν θάνατον τὸν χωρίζοντα ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς οἰκείους καὶ φίλους καὶ ὅστις τάχιον ἢ βράδιον θὰ ἄρῃ καὶ ἡμᾶς ἐντεῦθεν, ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν ζωικῶν ἡμῶν λειτουργιῶν· ὅσον δὲ αἱ καρδίαι ἡμῶν ἐξευγενίζονται, τόσοσιν μᾶλλον γίνονται ἐπίδεκτικαὶ τρυφερῶν αἰσθημάτων, τόσοσιν μᾶλλον αἱ ἀπώλειαι τῶν φιλάτων ἀποβαίνουσιν εἰς αὐτὰς ἐπώδυναι.

Τέλος ἡ πέτρα σκανδάλου τῆς διδασκαλίας τῆς ἀτελειότητος προόδου κείται εἰς αὐτὰς τὰς διαβεβαιώσεις τῶν φυσικῶν ἐκείνων ἐπιστημῶν, ἐφ' ὧν θὰ ἠλπίζε τις ὅτι ἐδράζεται ἡ πρόσδος αὐτῆ. Αἱ ἐπιστήμαι αὐταὶ μᾶς δεικνύουσιν ὅτι ἐν τῷ ὀρατῷ κόσμῳ πᾶν ὅ,τι γεννᾶται καὶ αὐξάνει πρέπει κατ' ἀνάγκην μίαν ἡμέραν νὰ καταστραφῇ· ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε αἰώνιος ἐπὶ τῆς γῆς, διότι αὐτὴ ἡ γῆ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἀπολέσῃ τὴν γονιμότητά της, καθὼς ὁ ἥλιος τὴν ἑαυτοῦ θερμότητα.

Ὁ Ζουριέρ ἐκήρυττεν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος διέρχεται ἤδη τὴν ἀνιούσαν περίοδον μακρᾶς εὐτυχίας, εἰς ἣν πρέπει νὰ ἀνταποκριθῇ περίοδος κατιούσα, ἥτις θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν καταστροφὴν. Τοιαύτη ἐποχὴ καταπτώσεως καὶ ἀγωνίας εἶνε ἀφευκτος, καθόσον ὁ κόσμος δὲν θὰ καταστραφῇ αἰφνης διὰ τινος κατακλυσμοῦ, καθ' ὃν χρόνον θὰ εἶνε πλήρης ζωῆς, εἰς τὰς τελευταίας γενεάς τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅπως δὲ ἔσχε βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν καὶ ἀκμὴν ἡ ἀνθρωπότης, οὕτω θὰ ἔχη καὶ παρακμὴν. Ἡ θεωρία αὕτη ἀπαντᾷ ἐν τινι συγγράμματι τοῦ Λιτρέ, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει οὕτοι, ὅτι τὸ κακόν καὶ ὁ θάνατος εἶνε ἀρνήσεις ἄνευ πραγματικότητος, τῶν ὁποίων ἡ ὄψις δὲν πρέπει νὰ ταρασσῇ τὴν καρδίαν. Αἱ ἀδικίαι ὁμως καὶ αἱ θλίψεις οὐδέποτε θὰ ἐκλείψωσιν ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Μόνον κρείσσονες περίοδοι θὰ ἀκολουθήσωσι διαδοχικῶς, ἕως ὅτου ἡ ἀνθρωπότης ἐξαντλήσῃ τὰς ἐνεργούς δυνάμεις τῆς ἐξελίξεώς της, καὶ ὁ ἥλιος ὁ ζωογονῶν αὐτὴν διὰ τοῦ φωτός του σβεσθῇ, ὅποτε ὁ πλανήτης, ὃν οἰκοῦμεν, θὰ μεταβληθῇ εἰς οὐρανίαν τινὰ σκοτεινὴν βολίδα.

Ε'

Ἐν ὅλως ἄλλοιᾳ στάσει εὐρίσκεται τις, ὅταν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀξίας τοῦ βίου μελέτῃ του τεθῇ ἀπέναντι τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἢ, ἵνα εἰπωμεν σαφέστερον, ἀπέναντι τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἥτις δὲν εἶνε ἄλλο τι ἀληθῶς ἢ ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἀνεπτυγμένη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ δυνάμει, ἐν ὅλῃ τῇ τελειότητι, ἐν ὅλῃ τῇ ἀληθείᾳ. Ἡ θρησκευτικὴ πίστις βεβαιούσα τὴν ὑπαρ-

ξιν τοῦ Θεοῦ θέτει ἐν σταθερὸν σημεῖον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπείρου τούτου χειμάρρου τῶν ἀσταθῶν καὶ εὐμεταβόλων πραγμάτων, ἐξ οὗ ἡ ἀθεΐα ἀδυνατεῖ νὰ ἐξέλθῃ, καὶ ἐν ᾧ βλέπει ἑαυτὴν καταδικασμένην νὰ καταπνίγη καὶ ἐξασθενῇ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἠθικόν μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶνε φαινόμενον, τὸ ὅποιον παρέρχεται ὡς πᾶν ἄλλο χωρὶς νὰ ἀφήσῃ διαρκεῖς συνεπείας, καὶ χωρὶς σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπέναντι μιᾶς ἀτελειότητος αἰωνιότητος. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ὁμοιάζει πρὸς φωτεινὸν μετέωρον, πρὸς διάττοντα ἀστέρα αἰφνης διαλάμποντα καὶ πάραυτα σβεννόμενον. Κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶνε κεκλημένον ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ, ἵνα παρασκευάσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργον τι αἰώνιον· εἶνε περιορισμένον, ἵνα ὑπὸ τὴν πατρικὴν πρόνοιαν ἐκείνου ἀποτελέσῃ μίαν ἡμέραν ἀπείρου οἰκογένειαν, ἡνωμένην καὶ μακαρίαν, τῆς ὁποίας ὁ μόνος νόμος ἔσται ἡ ἀγάπη, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Σωτὴρ ὠνόμασε «βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἡ μὲν ἐπίγειος ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος θὰ περιμένη τάχιον ἢ βράδιον τὸ τέλος της, ἀλλ' ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔσται ἀτελειότητος· αὕτη θὰ εἶνε ἡ αἰωνία βασιλεία τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἰπάρχει λοιπὸν σπουδαῖος τις καὶ ὑψηλὸς σκοπὸς τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου. Ἐργάζεται τὸ ἀνθρώπινον γένος δι' ἔργον, τὸ ὅποιον δὲν θὰ καταστραφῇ. Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε πλεόν μάταιός τις ἐνθουσιασμός· ἡ ἀγάπη, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγαθότης δὲν εἶνε φαινόμενα παροδικά, ἀλλὰ πράγματα ἀληθῆ, ὅπως θριαμβεύσωσιν εἰς τὸ μέλλον καὶ καταστῶσιν αἰώνια. Ὡς ἐκ τούτου ἀγῶν διεξαγόμενος χάριν ἐνός τῶν μεγάλων τούτων πραγμάτων δὲν θὰ ἀπολεσθῇ εἰς μάτην, ἀλλ' ὅ,τι προσφέρεται εἰς αὐτά, θὰ ἀπαθανατισθῇ. Τὸ ἀποδίδειν λοιπὸν τοιοῦτόν τινα σκοπὸν εἰς τὸν βίον σημαίνει, ὅτι ὁ βίος ἔχει ἀπείρον ἀξίαν, ἀξίαν, ἥτις πρὸς τούτους εἶνε ἀπόλυτος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι αὕτη ἀπέναντι τῶν διαφόρων περιστάσεων μένει ἀναλλοίωτος καὶ οὐδόπως ἐπηρεαζομένη ὑπὸ τῆς εὐτυχίας ἢ δυστυχίας, ἣν ἕκαστον ἄτομον δύναται νὰ συναντήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Μεγάλοι ἢ μικροί, πλούσιοι ἢ πτωχοί, εἰσὶ προσκεκλημένοι νὰ ἐργασθῶσι πρὸς τὸν ὀρθόν σκοπὸν τῆς ζωῆς. Ὅστις δὴποτε ἐργάζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, οἰονδήποτε εἶνε τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας του, οἰαδήποτε ἡ νοημοσύνη καὶ τὸ τάλαντον τὸ ὅποιον δύναται νὰ ἐπιδείξῃ, οἰαδήποτε εἶσιν αἱ ἐξωτερικαὶ συνθήκαι, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εὐρίσκηται ἐξασκῶν τὴν τέχνην ἢ ἐπιστήμην του, εἶνε βεβαίον ὅτι ἡ ἐργασία αὐτοῦ δὲν ἀποβαίνει εἰς μάτην καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ θὰ φέρωσι τοὺς ὠραίους καρπούς των διὰ τὴν αἰωνιότητα.

Ποία θαυμασία σκέψις, και πόσον αυτή εξευγενίζει την ύπαρξιν ἡμῶν! Διατείνονται τινες, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς διδάσκει τὴν περιφρόνησιν τῆς παρούσης ζωῆς, παροτρύνων ἡμᾶς νὰ ἀνυψώμεν τὰ βλέμματα πρὸς τὸν οὐρανόν. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσῃ τις ἀπεναντίας ὅτι δεικνύων εἰς ἡμᾶς τὸν οὐρανὸν παρέχει εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἀξίαν. Ἄνευ τοῦ οὐρανοῦ ἡ ζωὴ δὲν ἔχει ἀληθῆ σκοπὸν. Οἱ εὐγενέστεροι πόθοι τοῦ ἀνθρώπου ἐξαπνιζονται εἰς τὸ κενόν και οἱ μεγαλήτεροι ἀγῶνες καταβάλλονται διὰ τὸ μὴδὲν χωρὶς τοῦ οὐρανοῦ ὁ βίος εἶνε κρᾶμά τι τέρψεων και θλίψεων, περὶ τῆς ἀναλογίας τῶν ὁποίων δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ διαφανῶσι, ἀλλὰ πέραν τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει τι, τὸ ὁποῖον νὰ ζητήσωσι πρὸς ἰκανοποίησιν μιᾶς μεγάλης καρδίας. Ἄτενίζουσα εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ ζωὴ ὑποβάλλεται εἰς ἀγῶνα εὐγενῆ πρὸς πραγμάτωσιν ἔργων ὑπερανθρώπων και κατὰκτησιν τῆς αἰωνιότητος. Τί ἄλλο εἶνε οἱ ἀγῶνες τῶν τεχνῶν και τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἐφευρέσεων και ἀνακαλύψεων και πάντων τῶν καταπληκτικῶν ἔργων, δι' ὧν ἡ ἀνθρωπότης και τὴν θείαν αὐτῆς καταγωγὴν ἀποδεικνύει, και τὸ ὅτι πρὸς τὴν αἰωνιότητα και ἀθανασίαν προωρίσθη; Ἄλλὰ πάντος ἀγῶνος ἀχώριστος εἶνε αἱ πληγαὶ και οἱ κίνδυνοι· πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος, ὅσον ἀγρυπνος και ἂν εἶνε, δὲν μένει πάντοτε ἄτρωτος, δὲν μένει ἀνώδυνος, δὲν μένει ἀσυμπαθῆς· παρακολουθοῦσιν αὐτὸν τὰ δεινά, αἱ θλίψεις, αἱ ἀποτυχίαι. Ὑποφέρει ὁ στρατιώτης, ἀλλὰ δὲν χάνει τὸ θάρρος του, διότι γνωρίζει ὅτι χωρεῖ πρὸς τὸν θρίαμβον, και ὅτι και αὐταὶ αἱ πληγαὶ του θὰ μετᾶσχωσι τῆς τιμῆς και τῆς δόξης. Οὐδὲν λοιπὸν μᾶς ἐμποδίζει νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς αἰωνιότητος. Οὐδὲν δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν ἡμῶν τὴν μεγίστην ἀξίαν, ἣν αὐτὴ κέκτηται ὡς μέσον παρασκευῆς τῆς αἰωνίας βασιλείας τῆς δικαιοσύνης και τῆς χρηστότητος.

Ἴδου ἡ αἰσιοδοξία τοῦ Εὐαγγελίου, αἰσιοδοξία, ἣτις δὲν ἐξαρτᾶται και δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν τέρψεων τοῦ βίου και δὲν φοβᾶται νὰ παρατηρῇ τὰ πράγματα κατὰ πρόσωπον και νὰ ὁμολογῇ τὴν μεγίστην μετοχὴν, ἣν ἔχει ἐνταῦθα ἡ θλίψις. Τὴν αἰσιοδοξίαν δὲ ταύτην δὲν διατεινόμεθα, ὅτι ἐδείξαμεν κατὰ πλάτος· περιωρίσθημεν μόνον εἰς ὅ,τι ἀποφαίνεται τὸ θεῖον Βιβλίον σχετικῶς πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς. Διδάσκει δηλονότι ἡμᾶς νὰ μὴ περιφρονῶμεν τὴν ζωὴν, ἀλλὰ νὰ τιμῶμεν μ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἀτελείας και τὰ δεινά.

Ἐν Σύρῳ

Δ. ΜΑΡΙΝΟΣ

ΘΕΡΙΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Ἡ Φιλόπτωχος Ἐταιρεία τῆς Νέας Ὑόρκης ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ὁργανώσεως μαθημάτων κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς ἐν τοῖς δημοτικῶς σχολείοις, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸσαύτης ἐστέφθησαν ἐπιτυχίας, ὥστε ἀνεγνώρισεν αὐτὰ ἐπισημῶς τὸ κράτος. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσαν οἱ διοργανώσαντες αὐτὰ. Ἐσκέφθησαν ὅτι, ἵνα προσελκύσωσι τοὺς παῖδας εἰς τὰ σχολεῖα κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς, εἶνε ἀνάγκη νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτοὺς μέσα πρὸς τέρψιν. Καὶ πρὸς τοῦτο ἀντὶ τῶν μαθημάτων ὤρισαν εἰς τὸ πρόγραμμα παιδιὰς, ἀσκήσεις, χορὸν, ἄσμα. Ἐπειδὴ δὲ και αὕτη ἡ ἀλλαγὴ τῆς ἐργασίας θεωρεῖται ὡς μέσον διασκεδάσεως, ὤρισαν ἀντὶ τῆς πνευματικῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ παῖς ἀσχολεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἐνασχολήσεις χειροτεχνικὰς. Ἡ ἀσχολία περὶ τὴν λύσιν προβλημάτων ἢ περὶ τὸ γλωσσικὸν μάθημα προξενεῖ κατὰ τὸ θέρος εἰς τοὺς μαθητὰς ἀνίαν. Ἀλλὰ τὸ πλάνισμα σανίδων, τὸ κάρφωμα, ἡ κατασκευὴ οἰουδήποτε ἀντικειμένου, ἔστω και ἀπλουστάτου, π. χ. μικρᾶς τραπέζης, ἀγγεῖων ἐκ πηλοῦ διαφόρων παρέχει οὐ μικρὰν τέρψιν εἰς τοὺς παῖδας. Τίς δὲν ἐδοκίμασε τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην και τίς δὲν βλέπει τὰ πολλαπλὰ ἀγαθὰ τῆς ἀποτελέσματος, ὅταν αὕτη διευθύνεται μετὰ νοημοσύνης;

Τοιοῦτον λοιπὸν πρόγραμμα ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπιτύχῃ. Ἴδου δὲ ἐν συντόμῳ ἡ λειτουργία τῶν θερινῶν μαθημάτων.

Τῶν μαθημάτων τούτων γινόμενων π. μ. μετέχουσι γενικῶς οἱ μαθηταὶ πασῶν τῶν τάξεων. Προσάγονται πρῶτον ἐνώπιόν των σημαῖαι, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατασκεύασαν, και ἅμα τῇ πρόσαγωγῇ τούτων οἱ μαθηταὶ ἐγείρονται και χαιρετίζουσι τὰ ἐθνικὰ χρώματα δι' ἄσματος πατριωτικοῦ. Μετὰ ταῦτα αἱ ἐργασίαι ποικίλλουσι ἀναλόγως τῆς ἡλικίας και τοῦ φύλου τῶν μαθητῶν. Καὶ οἱ μὲν νεώτεροι ἐπιδίδονται μόνον εἰς παιδιὰς ἐπιθλεπόμενοι ἐπιμελῶς και διδασκόμενοι πῶς νὰ διασκεδάζωσιν. Οἱ ὀλίγον τι πρεσβύτεροι τούτων διδάσκονται νὰ διπλώνωσι, νὰ κόπτωσι και νὰ κολλῶσι τὸν χάρτην, και ἀσκούνται εἰς τὴν ὠδικήν. Οἱ πρεσβυτάτοι τέλος τῶν μαθητῶν ἀσκούνται εἰς διαφόρους στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, εἰς τὴν πηλοπλαστικήν, τὴν ζυλουργικήν, τὴν κοσμηματογραφίαν και τὴν χαρτογραφίαν· αἱ δὲ μικραὶ μαθήτριά διδάσκονται ὠδικήν, βραβυτικήν, κοπτικήν, ἐφαρμογήν και σχεδίασμα. Καθ' ἐκάστην δὲ οἱ μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων διδάσκονται χορὸν τῆ συνδεία κλειδοκυμβάλου.

Πρὸς τὴν πρακτικὴν ταύτην ἐκπαίδευσιν ἡ ἰδιοφυῖα τῶν διδασκάλων ἠδυνήθη νὰ συνδέσῃ και γνώσεις τινὰς ὠφελίμους ἐκ τῆς θεωρητικῆς παιδείσεως. Ἐκ τοῦ μαθήματος δηλ. τῆς φυσιογνωσίας και τῆς ἱστορίας ἀρύνονται ἰδέαι ἢ σχέδια, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὴν χειροτεχνίαν. Π. χ. ἐκ τῶν ἀνθέων οἱ μαθηταὶ ἀρύνονται σχέδια διὰ τόπτηας ἢ διὰ τὸν χάρτην τὸν χρησιμεύοντα πρὸς διακόσμησιν τῶν τοίχων. Λαμβάνουσιν ἔννοιάν τινα τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ και κτῶνται ἱστορικὰς τινὰς γνώσεις κατασκευάζοντες ἐκ χάρτου μικρὰς καλύβας ἢ πλοῖα φέροντα τὸ ὄνομα ἐνδόξων τοιοῦτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ ἔθνους των ἢ ἀναπαράγοντες διὰ μακρῶν σανίδων γεφύρας ἢ διδασκῆρια.

Ἐνίοτε ἀπαιτοῦσιν οἱ διδάσκαλοι παρὰ τῶν μαθητῶν νὰ γράψωσι συνθέσεις ἐν τῷ σχολείῳ λαμβάνοντες ὡς θέματα εἴτε ἐντυπώσεις προσωπικὰς εἴτε οἰκογενειακὴν τινὰ ὑπόθεσιν. Π. χ. μετὰ περίπατον ἀνά τὴν παραλίαν, ἐπιτάττεται τοῖς μαθηταῖς νὰ εἴπωσι τὰς ἐντυπώσεις των, τί δηλ. γνωρίζουσιν ἢ μᾶλλον τί παρατήρησαν περὶ τοῦ ἀνέμου και τῆς θαλάσσης και περὶ τῶν κυμάτων. Ἄλλοτε διηγούονται οἱ διδάσκαλοι εἰς τοὺς μαθητὰς μικρὰν τινὰ ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν οὗτοι ὑποχρεοῦνται νὰ γράψωσι μετὰ τὴν ὠραιότεραν των γραφήν, σχεδιάζοντες ἐπὶ τοῦ περιθωρίου και σχετικὰς εἰκόνας.

Διὰ πάντων τούτων αἱ οἰσθήσεις, ἡ διάνοια, ἡ περιέργεια και ἡ ἐφευρετικότης τῶν παιδῶν ἐξεγείρονται, ἀμιλλωμένων τίς νὰ παρουσιάσῃ καλλιτέραν ἐργασίαν, ἢ ὁποῖα θὰ ἐκτεθῇ εἰς κοινὴν θέαν. Εἰς τὸ μάθημα τῆς βραβυτικῆς αἱ μαθήτριά προσκαλοῦμεναι νὰ ἀποφανθῶσι ποῖον ἐργόχειρον εἶνε τὸ καλλίτερον ἀνακρητύτουσιν αὐθορμητῶς ὡς ὑπερέχον τὸ ἐργόχειρον ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποῖου δὲν ἀπετυπώθησαν οἱ ἀκάθαρτοι δάκτυλοι τῆς ἐργασθείσης. Ἐκ τούτων ἡ διδασκαλίσα ἐξάγει εὐκόλως τὸ περὶ καθαρότητος διδάγμα και τὴν ἐπομένην αἱ μαθήτριά προσερχόμεναι ἀποδεικνύουσι τὰς χεῖρας των ἀμέμπτως καθαρὰς λέγουσαι: «Κυρία, τὰς ἐπλυνα με σαποῦνι». Τούτο εἶνε πολυτέλεια ἐκτακτος εἰς παῖδας πτωχῶν χωρικῶν, ἀποδεικνύουσα ὅμως τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαθήματος.

Καὶ ὑπὸ κοινωρικὴν δ' ἔτι ἐποψιν τὰ μαθήματα ταῦτα εἶνε πολύτιμα.

Ἡ ἔννοια τῆς ἀλληλοβοηθείας, τὸ εὐάρεστον συναίσθημα τὸ ἐξ αὐτῆς προσερχόμενον, ἡ ἔννοια τοῦ καθήκοντος ἐμπνέονται ἢ ἀναπτύσσονται εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παιδῶν ψυχὰς ποικιλοτρόπως. Οἱ μικροὶ π. χ. κόπται ἢ αἱ μικραὶ βραβυτριά δὲν κατασκευάζουσι μόνον δι' ἑαυτοὺς διάφορα εἶδη. Τὸ ἡμῖσι περίπτου τῆς ἐργασίας των εἶνε προωρισμένον δι' ἄλλους.

Εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον και εἰς τὰς κατωτέρας

τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μικραὶ μαθήτριά τῶν ἀνωτέρων τάξεων χρησιμεύουσιν ὡς βοηθοὶ τῶν ἄλλων. Π. χ. διανέμουσι τὰ ὑλικά τῆς ἐργασίας, συλλέγουσι τὰ περατωθέντα ἔργα, βοηθοῦσι τὰς μικρὰς εἰς τὸ ἄσμα και τὰς παιδιὰς.

Τέλος οἱ ὁργανῶνται τῶν τοιοῦτων μαθημάτων ἔκριναν ὅτι πρέπει οἱ παῖδες ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων νὰ προσκῶνται διὰ τὸν μέλλοντα κοινωνικὸν και πολιτικὸν βίον. Ὁ μετ' ὀλίγον π. χ. πολίτης τῆς δημοκρατίας ἀνάγκη πρὸ παντός νὰ ἀποκτᾶ αὐτοπεποίθησιν, νὰ ἐθίζηται εἰς τὸ σέβασθαι τοὺς νόμους και τὴν τάξιν. Πρὸς τοῦτο εἰς πλεῖστα σχολεῖα οἱ πρεσβύτεροι τῶν μαθητῶν ἀποτελοῦσι μικρὰς δημοκρατίας, πολιτείας μαθητικὰς, διδάσκονται νὰ ζητῶσι και μανθάνωσι τοὺς κοινοβουλευτικὸς κανόνας και τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα. Εἰς ἕκαστον σχολεῖον ὁργανῶνται ἀστυνομικὸν σῶμα καθήκον ἔχον νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς εὐταξίας τοῦ σχολείου και τῶν περὶ τὸ σχολεῖον μερῶν. Τὸ καθήκον τοῦτο οἱ μαθηταὶ ἐκπληροῦσι μετὰ προθυμίας και εὐλικρινείας. Πολλοὶ ἐκ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἐπισκέπτονται τὰς μικροσκοπικὰς ταύτας ἀρχὰς διὰ νὰ γελῶσιν. Ἡμέραν τινὰ ὁ δήμαρχος τῆς Νέας Ὑόρκης ἀποδεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν ἐνός τῶν μικρῶν συναδελφῶν ἐπεσκέφθη τὸ Λιλιπούτειον σωματεῖον και συνδιελέχθη μετὰ τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ ἀρχῶν, ὧν τινες ἦσαν μικραὶ μαθήτριά.

Τῶν μαθημάτων λοιπὸν τούτων ὁ σκοπὸς εἶνε οἰκτιρῶς, φιλανθρωπικὸς δηλ. και κοινωνικός. Παρέχεται εἰς τοὺς μικροὺς τῆς τύχης ἀποκλήρους τέρψις ὑγιεινὴ συγχρόνως και διδακτικὴ. Ἀποσπῶσι τοὺς μέλλοντας πολίτας και τὰς μελλούσας μητέρας ἐκ τῶν πειρασμῶν τῆς ἀργίας. Ἐξεγείρουσιν εἰς τὰς μικρὰς των ψυχὰς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ νὰ καταστῶσι παραγωγοί. Ἐμπνέουσιν εἰς αὐτὰς ἢ ὑποτρέφουσι τὴν δύναμιν τῆς ἐφευρέσεως και τὸ πνεῦμα τῆς ἀμιλλῆς. Προστατεύουσα λοιπὸν οὕτως ἡ Φιλόπτωχος ἀδελφότης τῆς Νέας Ὑόρκης χιλιάδας παιδῶν ἀπὸ τῶν πολλαπλῶν κινδύνων τῶν ὁδῶν ταυτοχρόνως παρέχει συνδρομὴν εἰς χιλιάδας μητέρων κατὰ τὴν πολυσχολον τοῦ θέρους ὥραν ἀπαλλάττουσα αὐτὰς τῆς περὶ τῶν τέκνων των φροντίδος.

Γ.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΤΑ ΡΑΧΙΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν μεγαλοπόλεων συναντᾶτε πολλὰς ἐπαίτας πάσχοντας, οἵτινες χρησιμοποιοῦσι τὴν ἀσθενείαν των ὅπως ἐπισύρῳσι τὸν οἶκτον τοῦ κοινῶν και ἀρυσθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν.

Ἐξ αὐτῶν τινες εἶνε ἀνάπηροι ἢ ραιβοὶ καὶ ἄλλοι νάνοι δύσμορφοι, μὲ χονδρὰν κεφαλὴν καὶ βραχείας κνήμας, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἀπαίσιοι.

Τίς ἄρα γὰρ ἡ αἰτία τῶν τοιούτων ἀνωμαλιῶν; πολλὰκις βεβαίως θὰ τὸ ἐσκέφθητε μετὰ περιεργείας.

Προχειρῶς ἐπιρρίπτεται ἡ εὐθύνη εἰς τὴν φύσιν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν εἶνε πάντοτε ἔνοχος.

Οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι εἶνε πολλὰκις θύματα τοῦ ραχιτισμοῦ, ὁ λόγος τῆς συμφορᾶς τῶν εἶνε παθολογικός.

Ὁ ραχιτισμὸς προσβάλλει ὅτε μὲν βαρέως ὅτε δὲ ἐλαφρότερον τοὺς ὀργανισμούς, διὰ τοῦτο ἡ προσβολὴ εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν παραμένει διαρκής. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε οἱ παραμεμρφωμένοι οὓς ἀνεφέραμεν προηγουμένως.

Ἄλλοτε ἡ προσβολὴ εἶνε ἤττον σοβαρά, καὶ τὸ κακὸν παρέρχεται καταλείπον ἐλάχιστα ἴχνη. Διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην βλέπομεν πολλαπλὰ τὰ παραδείγματα τῶν διαφορῶν τούτων βαθμῶν.

* *

Ὁ ραχιτισμὸς εἶνε ἀσθένεια τῆς θρέψεως. Οἱ ὀργανικοὶ ἴστοι βλάπτονται οὐσιαστικῶς, οἱ δὲ χυμοὶ ὑφίστανται μεγάλην μεταβολὴν ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτῶν καὶ τῇ λειτουργίᾳ.

Ἡ βλάβη εἶνε καταφανής ἰδίως εἰς τὰ ὀστά, μὴ νομίσθητε ὅμως διὰ τοῦτο ὅτι εἶνε ἐντεταπισμένη. Ὑπάρχει παντοῦ.

Ἡ ἐναρξὶς τῆς νόσου εἶνε ἐπιβουλος, ἡ δὲ πορεία αὐτῆς βραδεῖα, ἀλλ' ἀδιάλειπτος.

Τὸ παιδίον εἶνε ἀσθενικόν. Οἱ μύες αὐτοῦ ἀδρανοῦσιν. Αἱ ἀρκεῖς του εἶνε χαλαραί. Συνήθως εἶνε ἰσχνόν, ἀλλὰ κάποτε παρουσιάζει εὐσαρκίαν ἀπατηλὴν, κακὸν πάχος, ὅπως λέγει καὶ ὁ λαός.

Ἐνῶ κατώρθου πρότερον νὰ ἴσταται ὄρθιον τὸ παιδίον, ἀρχίζει τώρα νὰ καταβάλλῃ πρὸς τοῦτο ματαίως προσπάθειας. Αἱ κνήμαι του ἀδυνατοῦσι νὰ φέρωσι τὸ βάρος τοῦ σώματος.

Εἶνε ἀληθῶς ἐνδοεὶς καὶ ὑπὸ φυσικὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψίν.

Ἡ ὠχρότης τῆς μορφῆς του μαρτυρεῖ ὅτι πάσχει. Τὸ παιδίον καθίσταται μεμψίμοιρον, δύσθυμον. Ὁ χαρακτήρ του μεταβάλλεται. Ὁ ὕπνος του ταράσσεται καὶ διακόπτεται ὑπὸ ἐφιάλτου, προκαλοῦντος τὴν ἀφύπνισιν αὐτοῦ μετὰ κραυγῶν καὶ θρήνων.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ πεπτικὴ αὐτοῦ λειτουργία ἦτο κακή.

Τὸ μέγα σύμπτωμα, τὸ δεσπόζον ὄλων τῶν ἄλλων, εἶνε ἡ δεσπεψία.

Παρατηρεῖτε εἰς αὐτὸ ἐρυγὰς, ἐμέτους, διάρροϊαν, μετεωρισμὸν τῆς κοιλίας.

Τοσαύτη περίπτωσις εἶνε ἡ ἐναρξὶς τοῦ ραχιτισμοῦ. Ἀποκλείω δ' ἐκ τῆς παρουσίας μελέτης τὸν ἐμβρυακὸν ραχιτισμὸν, ὅστις εἶνε συνέπεια

ὀξεῖων νόσων, καὶ τὸν βραδέως ἐπερχόμενον.

Χαράττω ἐνταῦθα τὴν εἰδικὴν εἰκόνα τοῦ ραχιτισμοῦ ἐν ταῖς διαφοραῖς αὐτοῦ ἐκδηλώσεσιν.

* *

Ὁ ὄγκος τῆς κεφαλῆς αὐξάνει, ἡ γαστήρ γίνεται ὑπερβολικῶς μεγάλη, τὰ δύο δὲ ταῦτα ὄργανα ὑπερμέτρως ἐξωγκωμένα συννεοῦνται διὰ κορμοῦ λιποσάρκου· τὸ σύνολον ὁμοιάζει περίπτω πρὸς κολοκύνθην ἢ πρὸς τὸν ἀριθμὸν 8.

Οἱ μετωπικοὶ ὕβρι τῆς κεφαλῆς ἐξέχουσι, τὸ ὑμενώδες διάστημα τοῦ κρανίου εἶνε εὐρέως ἀνοικτόν, τὰ ὀστά εἶνε ὀλιγώτερον σκληρὰ ἢ ἐν τῇ φυσιολογικῇ καταστάσει.

Ἐν τῷ κορμῷ τὸ στέρνον προεξέχει, ἡ σπονδυλικὴ στήλη κάποτε ἐξέχει πρὸς τὰ ὀπισθεν καὶ τότε τὸ παιδίον γίνεται κυφόν.

Αἱ πλευραὶ βεθυθισμέναι εἰς τὰ πλάγια, διαστέλλονται πρὸς τὰ κάτω, κατὰ τὴν συνένωσιν δὲ αὐτῶν μετὰ τῶν χόνδρων μικροὶ προεξέχοντες ὄζοι ἀποτελοῦσι τὸ ραχιτικὸν κομβολόγιον.

Ὁζώσεις ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὰς ἀρθρώσεις τῶν μελῶν, ἰδίως παρὰ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς καὶ τὴν κατωτάτην ἄκρην τῆς κνήμης, τὰ μέλη αὐτὰ ἀποκτῶσι παρεκκλίσεις ποικιλωτάτας, τὰ ἀντιβράχια κυρτοῦνται ἐσωθεν, αἱ κνήμαι βραχύνονται ἢ διαστέλλονται.

Ἐὰν τὸ βάδισμα εἶνε ἀκόμη κατορθωτόν, ἐνεργεῖται μετὰ πολλῆς δυσκολίας, καὶ τὸ παιδίον ταλαντεύεται ὡς νήσσα.

Ἀλλὰ χρειάζεται νὰ παρέλθῃ πολὺ διάστημα πρὶν ἢ ἡ ραχιτικὴ κατάστασις γείνηται τοσοῦτον φανερά. Πολλὰκις ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς μαρτυρεῖται ὑπὸ μικρῶν τινῶν σημείων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὑπὸ περιέργου βραδύτητος τῆς ὀδοντοφυΐας.

Εἰς τὸ ὑγιῶς ἔχον παιδίον συνήθως ὁ πρῶτος ὀδοὺς ἐμφανίζεται κατὰ τὸν ἕκτον ἢ ἑβδομον μῆνα τῆς ἡλικίας του. Ἐνῶ εἰς τὸ ραχιτικὸν ἢ ἐμφάνισις γίνεται κατὰ τὸν δωδέκατον ἢ καὶ τὸν δέκατον πέμπτον μῆνα. Ἐὰν δὲ ἡ νόσος ἐκδηλωθῇ μετὰ τὴν φυὴν τῶν πρώτων ὀδόντων, τὸ παιδίον θ' ἀποκτήσῃ τοὺς εἰκόσιν αὐτοῦ ὀδόντας μόλις κατὰ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

* *

Ὁ ραχιτισμὸς εἶνε πάθησις ἐπερχομένη κατὰ τὰ δύο πρώτα ἔτη τῆς ζωῆς, ἀλλὰ συνηθέστερον κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος.

Παρητηρεῖται πολλὰκις ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς πόλεσι καὶ ταῖς πολυανθρώποις συνοικίαις, παντοῦ ὅπου ἡ ἐνδεια καὶ ἡ ἀμάθεια συνδυάζονται ὅπως δημιουργήσωσι χειρίστους ὄρους ζωῆς διὰ τὰ παιδιά.

Ἡ μήτηρ ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν οἶκόν της ὅπως κερδίσῃ τὸ πενιχρὸν ἡμερομίσθιον

ἐργαζομένη εἰς ἐργαστήριον τι ἢ βιομηχανικὸν ἐργοστάσιον.

Ὅτε κὰν σκέπτεται περὶ τῆς γαλουχίσεως ἢ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς ὑγείας τοῦ τέκνου της. Θὰ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον αὐτῇ τὸ τοιοῦτον.

Ὅθεν τὸ βρέφος τρέφεται τεχνητῶς. Ἀφίνεται εἰς τὴν μέριμναν γειτονίσσης τινὸς ἢ μεγαλύτερου παιδίου καὶ ἡ ἐπιτήρησις γίνεται ὅπως τύχη. Ἡ γαλουχία δὲν γίνεται κανονικῶς, ἡ προέλευσις καὶ ἡ ποιότης τοῦ γάλακτος εἶνε ἀδηλος καὶ ὁ θηλαστικὸς σωλὴν ὑπόπτου καθαριότητος καὶ ἀντισηψίας.

Ὅστε τὸ κύριον κατὰ τοῦ ραχιτισμοῦ προφυλακτικὸν μέτρον εἶνε τὸ νὰ γαλουχῆται τὸ βρέφος ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς καὶ ἡ τήρησις τῆς ὑγιεινῆς ἐν τῇ τροφῇ.

Νήπιον θηλάζον δύναται νὰ γείνη ραχιτικόν, ἐὰν δίδωνται εἰς αὐτὸ τροφαὶ πρόωροι.

Ἰδοὺ οἱ ἀκριβεῖς κανόνες οἵτινες πρέπει νὰ τηρῶνται ὡς πρὸς τὴν τροφήν τοῦ βρέφους:

Μὴ ἀπογαλακτίζετε αὐτὸ οὔτε πολὺ ἐνωρὶς οὔτε πολὺ βραδέως. Ἐκλέγετε πάντοτε πρὸς τοῦτο τὸν κατάλληλον καιρὸν.

Ἀποφεύγετε ὡσαύτως τὴν ὑπερτροφίαν.

Προσπαθεῖτε ὥστε νὰ ζῶσι τὰ τέκνα σας εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ εἰς τὸ φῶς.

Ἀποφεύγετε τὰς νοσηρὰς κατοικίας, τὰς στενάς, ὅπου ὁ ἥλιος οὐδέποτε εἰσχωρεῖ. Προφυλάττετέ τα ἀπὸ τοῦ ψύχους διὰ θερμῶν πάντοτε ἐνδυμάτων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲ, ἐὰν φανῶσιν εἰς τὸ μικρὸν σας τέκνον συμπτώματα ραχιτισμοῦ, μὴ φοβηθῆτε ὑπερμέτρως.

Ἡ ἰατρικὴ καὶ ἰδίως ἡ κατάλληλος ὑγιεινὴ δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀσθένειαν, ὅταν εἶνε ἐν τῇ ἀρχῇ της. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ χειρουργικὴ πολλὰκις θαυματουργεῖ.

— X. —

“ΟΙ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟΙ,”

Προκειμένου περὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς, ὡς περιέπει αὐτὴν τὸ ὁμώνυμον τοῦτο περιοδικόν, ἐνόμισα ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀνωφελὴς διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, καὶ μάλιστα τὴν πανεπιστημιακὴν, ἡ ἀνάγνωσις ἔργου, τὸ ὅποιον βαθυτάτην προξένησεν ἐντύπωσιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν γένει καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, τῶν «Ξερριζωμένων» δηλαδὴ τοῦ διασήμου λογογράφου Μαυρικίου Μπαρρές.

Ἐπειδὴ ὅμως παρὰ τοῖς λογίοις, καὶ ἰδίᾳ τοῖς φοιτηταῖς, βιβλίον ἀγνώστου σχεδὸν παρ' ἡμῖν συγγραφέως, συνιστώμενον τὸ πρῶτον, προκαλεῖ ἂν μὴ δυσπιστίαν, ἀλλὰ τούλάχιστον εἶδος ἀδια-

φορίας, — προσερχομένης ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ φόβου μήπως χαθῇ ἀδίκως πολὺτιμος καιρὸς — ἐθεώρησα φρόνιμον νὰ συνοψίσω τὰς κυριωτέρας ἰδέας, περὶ ὧν πραγματεύεται, εὐτυχῆς ἐὰν κατάρθουν οὕτω νὰ ἐξεγείρω τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας ὑπὲρ ἔργου ὠφελιμωτάτου δι' αὐτὴν.

«Οἱ Ξερριζωμένοι» εἶνε τὸ πρῶτον μέρος διηγηματικῆς τριλογίας, ἐπιγραφομένης «Τὸ μυθιστόρημα τῆς ἐθνικῆς δράσεως», πραγματεύεται δὲ περὶ τοῦ ἐξῆς θέματος: ἡ σὺν τῇ παιδείῃ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ συγχρόνου Πανεπιστημίου τῆς Γαλλίας ἀγωγή διαμορφώνει ἀνθρώπους ἐντελῶς ἐστερημένους αἰσθήματος ἐθνικοῦ καὶ θεωροῦντας μάλιστα ἑαυτοὺς οὐχὶ ὡς Γάλλους ἀλλὰ μόνον ὡς μέλη τῆς μεγάλης ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Τοῦτο δὲ, κατὰ τὸν Μπαρρές, ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότατον κίνδυνον διὰ τὴν Γαλλίαν, διότι προκαλεῖ τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν πατριὸν χώραν· διὸ καὶ ὁ συγγραφεὺς καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Γαλλία κινδυνεύει νὰ πάθῃ πανωλεθρίαν, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τὸ ἐθνικὸν τοῦτο σύστημα τῶν Πανεπιστημίων.

Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του, μᾶς περιγράφει τὸν βίον πέντε ἐκ Λωρραίνης νεανιῶν, ἀπὸ τοῦ τελευταίου γυμνασιακοῦ τῶν ἔτους μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν διαμορφώσεως.

Τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου κεφάλαιον, «Τὸ Λύκειον τοῦ Νανσύ» ἐπιγραφόμενον, πραγματεύεται περὶ τοῦ τελευταίου ἔτους τῆς φοιτήσεως τῶν πέντε τούτων νεανιῶν, περὶ τῆς μορφώσεώς των ὡς καὶ περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὅποιον παρασκευάζονται διὰ τὴν βιωτικὴν πάλην.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ σπουδαιότατον τοῦ ὅλου ἔργου ἢ μᾶλλον αὐτὴ ἡ βᾶσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ οἰκοδομηθῇ τὸ σύνολον τῶν εἰσηγήσεων τοῦ συγγραφέως· πάντα τὰ λοιπὰ κεφάλαια εἶνε ἀπλῶς τὰ λογικὰ συμπεράσματα τοῦ πρώτου, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐντελής κατανόησις τοῦ βιβλίου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς βαθείας καὶ λεπτομεροῦς ἀναλύσεως αὐτοῦ.

Ἴνα μὴ λοιπὸν καταχρασθῶμεν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν φιλοξενίαν ὡς καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀναγνώστου, ἃς ἀρκεσθῶμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τοῦτο καὶ μόνον, πεπεισμένοι ὅτι ἡ φιλομάθεια τῶν ἀναγλωστῶν τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» δὲν θὰ παραμελήσῃ τὴν μετ' ἐπιστάσις μελέτην τοῦ ὅλου συγγράμματος.

Ἡ πρώτη σελὶς τοῦ πρώτου κεφαλαίου παρέχει ἡμῖν εἰκόνα τῆς εἰσόδου τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας, εἰς τὸ Λύκειον τοῦ Νανσύ. Πρὶν δὲ καθορίσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ καθηγητοῦ τούτου ἐν τῷ λυκείῳ, θεωρεῖ καλὸν ὁ συγγραφεὺς νὰ ἐκθέσῃ τὴν κατάστασιν τῶν εἰς τοιαῦτα ἰδρύματα φοιτῶντων νεανιῶν, ἀναφέρων καὶ δεικνύων ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐλαττώματα τοῦ βίου τῶν ἐσωτερικῶν ἐν

τοῖς οἰκοτροφείοις· τὰ κυριώτερα δὲ τῶν μειονεκτιμῶν τούτων εἶνε τὰ ἑξῆς:

α'). Ἡ στέρησις τῆς ἀφελούς καὶ γλυκείας οἰκογενειακῆς στοργῆς.

β'). Ἡ διαρκὴς προσοχὴ καὶ ἡ φροντίς τοῦ μαθητοῦ ὅπως μὴ φανῆ γελοῖος εἰς τοὺς συμμαθητάς του, καὶ ἡ ὥς ἐκ τούτου προκύπτουσα ματαιοφροσύνη του.

γ'). Αἱ ἀδικίαι τῶν καλουμένων πειθαρχικῶν διατάξεων.

δ'). Αἱ σφαλεραὶ περὶ κόσμου ἰδέαι.

ε'). Ἡ ἑλλειψίς γυναικείας συναναστρέφης καὶ τὰ λυπηρὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα.

ς'). Τέλος ἡ στέρησις τῆς πρεσβυτικῆς συμπαθείας, τῆς τόσον χρησίου διὰ τὰς νεανικὰς ψυχάς.

Μεταβαίνων δ' ἀπὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν καθηγητὴν, χαρακτηρίζει αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς ὡς ἀπλοῦν ὄργανον τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ὡς κυβερνητικὸν μεγάλῃς ὀκλής μοχλὸν προσωρισμένον εἰς τὴν σφυρηλάτησιν τῶν νεανικῶν ἐγκεφάλων. «Τὸ Πανεπιστήμιον, λέγει, ἐνέπνευσεν ἀλληλοδιαδόχως ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, εἰς τοὺς Βουρβόνους, εἰς τοὺς Ὁρλεανίτας, εἰς τὸν Ναπολέοντα Γ', κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1879-1880, ἔψαλε καὶ τὴν δόξαν τῆς ἐπαναστάσεως. Καθ' ὅλας λοιπὸν τὰς φάσεις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, τὸ Πανεπιστήμιον ἐφιλοτιμεῖτο νὰ περιέπῃ τὴν καθεστηκυῖαν ἐκάστοτε ἀρχήν».

Ἡ πρώτη περίοδος τῆς διδασκαλίας τοῦ καθηγητοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν γερμανικὴν φιλοσοφίαν, κυρίως δὲ εἰς τὴν τοῦ Καντίου, διὰ τῆς ὁποίας καταντῶσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀρνήσιν πάσης πραγματικότητος, καὶ τὴν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν ἐπικράτησιν τοῦ μηδενός. «εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν εἶναι τόσον καλὸν νὰ ἔχῃ ὁ νεανίας ἀπλοσύτητα καὶ σαφειάτητα ἀρχᾶς συμπεριφορᾶς, προέβλεπεν ἐκεῖνος εἰς τὴν ἥκιστα παρεσκευασμένην ἀντίληψιν τῶν ὅλας τὰς «Ἀντινομίας» τῆς Καντιανῆς φιλοσοφίας, ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας τὰς ὁμολογηθείσας ὡς τοιαύτας ὑπὸ πλήθους ὀξυνοσάτων ἐρμηνευτῶν, οἵτινες, θέλοντες νὰ φθάσωσιν εἰς τι ἀσφαλὲς συμπέρασμα, οὐδὲν ἄλλο ἐν αὐταῖς ἀνεκάλυψαν εἰ μὴ μόνον τὸν πανταχόθεν περιβάλλοντα αὐτοὺς ὀμιχλώδη ὀρίζοντα».

Κατὰ τὰ συμπεράσματα τῆς μεθόδου ταύτης, δι' ὧν ὁ καθηγητὴς θὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἐρμηγείαν τοῦ «Ἠθικοῦ Νόμου», οὐδεὶς τῶν μαθητῶν του θὰ τὸν παρακολούθησεν, ὡς μὴ ἔχων πλέον ἕδαφος, ἐφ' οὗ νὰ σταθῇ.

Καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ λυπηροῦ τούτου ἐπακλουθήματος ἐπιρρίπτει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν διδάσκαλον τῆς φιλοσοφίας, ὅστις μιμῆται μεγαλοπρεπῶς τὸ ἔργον τοῦ σπορέως, δὲν φροντίζει

ὅμως τὸ παράπαν περὶ τῆς τύχης τῆς σποράς.

Ἄλλὰ διὰ νὰ προῖδῃ τὸν ἀμητὸν ὤφειλε νὰ σπουδάσῃ τὸ ἕδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ σπείρῃ καὶ τότε θὰ ἀνεκάλυπτεν ὅτι τὸ καθήκον του ἦτο νὰ μεθαρμόσῃ τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὸν χαρακτήρα ἐν γένει τῶν ἐκ Λαωραίνης προερχομένων, καὶ εἰς τὴν φύσιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν μαθητῶν του.

Ἄλλὰ πάντα ταῦτα περιφρονεῖ.

Καθὼς λοιπὸν ὁ ἱατρὸς περιποιεῖται τοὺς πελάτας του συμφώνως πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν των, οὕτω πρέπει καὶ ὁ καθηγητὴς νὰ παρέχῃ τὴν διδασκαλίαν του πρόσφορον εἰς τοὺς οἰκείους μαθητάς καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδιοφυίαν ἐνὸς ἐκάστου· τούτο εἶνε σύστημα, τὸ ὁποῖον ὁ καθηγητὴς αὐτὸς οὔτε κἄν ἐξετάζει!

«Νὰ ἐκρίζωσῃ τὰ παιδιὰ ταῦτα, νὰ τὰ ἀποσπᾷ τὸ ἕδαφος καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συγκροτήματος εἰς ἃ τὰ πάντα συνδέουσιν αὐτά, διὰ νὰ τὰ μεταγάγῃ ἀπηλλαγμένα προλήψων ἐπὶ τοῦ ἕδαφους τῆς καθαρῆς λογικῆς, μήπως εἶνε δύσκολόν τι διὰ τὸν ἄνθρωπον τούτον, ὅστις δὲν ἔχει οὔτε ἕδαφος, οὔτε κοινωνίαν, οὔτε, ὡς νομίζει, προλήψεις;».

Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀπαισία ἐπιρροή, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ὁ διδάσκων ἐν τῷ Λυκείῳ τοῦ Νανσύ, ὅτε αἴρῃς κητὰ Μάϊον ἀνακοινεῖ εἰς τοὺς μαθητάς ὅτι ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ σχολεῖον, καλούμενος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἀνωτέραν θέσιν. Ἐν λόγῳ διεξοδικῇ καὶ πλήρει σοφισμάτων τοῖς ἀποδεικνύει ὅτι πρέπει ἀφεύκτως νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν τιμητικὴν ἐντολήν τῆς Κυβερνήσεως.

Πρὶν δὲ φύγῃ, θεωρεῖ καλὸν νὰ δώσῃ εἰς καθένα τῶν μαθητῶν του μίαν τελευταίαν συμβουλήν. Αἱ συμβουλαὶ του ὅμως ἀποκαλύπτουσι τὴν ταπεινότητα τοῦ χαρακτήρος του, διότι πληροφρορεῖ ἕκαστον περὶ τοῦ εἶδους τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἠυδοκίμει, καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ του προσρισμοῦ ὡς τε πολίτου καὶ ἐθνικοῦ παράγοντος. Παντοῦ βλέπει χρησιμικλητέα ὄργανα, οὐδαμοῦ ἄτομα ἐπιδεκτικὰ ἀναπτύξεως. Πράγμα δ' οὕτως ἀξιοπαρατήρητον, προσκαλεῖ τοὺς πάντας νὰ ἀποκατασταθῶσιν ἐν Παρισίους, καὶ τοὺς ἀποσπᾷ ἐκ τῆς Λαωραίνης, ὅπου ὅμως τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα ἀπῆλθον νὰ μείνωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι καὶ νὰ προσδεύωσιν ἐκεῖ, συμπεριβάλλοντες καὶ τὸν τόπον πολλαχῶς.

Ἄλλ' ἡ τελευταία καὶ βαρυτάτη εὐθύνη ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου Μπαρρῆς οὐχὶ εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις εἶνε ἐπὶ τέλους ἀπλοῦν ὄργανον, ἀλλὰ τὸ Πανεπιστήμιον.

«Οἱ σπουδασταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, λέγει, ἀναπτυσσόμενοι ἐν σφαλεραῖς ἰδέαις περὶ τῶν ἐπισημῶν γεγονότων καὶ τινῶν ἐξόχων ἀνδρῶν πρὸς κτήσιν ἀπολυτηρίου δὲν ἐννοοῦσιν ὅτι ἡ φυλὴ τῆς πατρίδος των ζῇ, ὅτι τὸ ἕδαφος τῆς πατρίδος των

ἔχει πραγματικὴν ὑπαρξίν, καὶ ὅτι, πραγματικώτερον ἐστὶ καὶ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ ἕδαφους, τὸ πνεῦμα δηλαδὴ ἐκάστης μικρᾶς πατρίδος, εἶνε διὰ τὰ τέκνα τῆς ὄργανον ἀπελευθερώσεως!».

ΑΡΑΜ.

Ἡ ΦΟΙΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΘΗΛΕΩΝ Εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα

Ὁ κοινωνικὸς παράγων, ὁ ἐξασκῶν τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος, εἶνε ἡ οἰκογένεια, διότι ἐπιδρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς, ἥτις ἀποβλέπει πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Ἡ ἄμεσος αὕτη ἐνέργεια τῆς οἰκογενείας ἐπιτυγχάνεται, ὡς ἐκ τοῦ στενοῦ συνδέσμου καὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν μελῶν τῆς. Δι' αὐτῶν ἐνισχύονται μεγάλως τὰ παιδαγωγικὰ μέσα καὶ μελετᾶται καλλίτερον ἡ ἀτομικότης τοῦ τροφίμου, πρὸς τὴν ὁποίαν ταῦτα θὰ κανονισθῶσι. Δὲν συντελοῦσιν ὅμως ἐξ ἴσου ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν, διότι πατήρ, ὅστις εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βιοπαλαιστής, δὲν δύναται ἀδιαλείπτως νὰ μένῃ ἐν αὐτῇ, ὥστε τὸ κύριον πρόσωπον, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τὸ ὁποῖον ὄρᾳ ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς, εἶνε ἡ μήτηρ. Αὕτη ὄχι μόνον διὰ τοῦ γάλακτος μεταδίδει εἰς τὸν παῖδα συστατικὰ ἐκ τοῦ σώματός τῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει μεγίστην ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιρροήν, ἀλλὰ διδάσκει αὐτὸν τὰς πρώτας λέξεις, τὰς πρώτας φράσεις, τὰς πρώτας σκέψεις, τὰς πρώτας πρὸς τὸ ἐνεργεῖν τάσεις, τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τῆς, καθίσταται τὸ πρῶτον παράδειγμα τῶν ἀρετῶν καὶ ἐλαττωμάτων καὶ ἐν γένει χειραγωγεῖ αὐτὸν εἰς πᾶν βῆμα. Διὰ τοῦτο καλὰ μητέρες ἀνέδειξαν πάντοτε καλὰ τέκνα.

Ἡ Ἀνθούσα καὶ ἡ Ἐμμέλεια ἀνέδειξαν τοὺς μεγάλους καὶ ἐναρέτους τῆς οἰκουμένης διδασκάλους Χρυσόστομον καὶ Γρηγόριον, ἡ Κορνηλία τοὺς Γράκχους, ἡ μήτηρ ἀνέδειξε τὸν μέγαν τῆς Ἀμερικῆς πολίτην, τὸν Οὐάσιγκτωνά, καὶ ἐνίκησε πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ρώμης τὸν νικητὴν Κορισιάνον. Μητέρα λοιπὸν πρέπει νὰ μορφώσωμεν. Ἄλλὰ διὰ νὰ μορφώσωμεν μητέρα, ὑπὸ τὰς σημερινὰς κοινωνικὰς συνθήκας, δὲν εἶνε εὐκόλον, διότι πρέπει νὰ συντελέσωσι πρὸς τοῦτο ἅπαντες οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες, ἡ οἰκογένεια τουτέστι ἡ μάλλον ἡ μήτηρ, ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον. Δυστυχῶς ὅμως ἡ σημερινὴ μήτηρ, ἥτις κατέχεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας καὶ δεισιδαιμονίας, βλέπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ ἡ δὲ ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία ἢ ὀλίγον θέλωσιν ἢ ὀλίγον δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς· ἀπομένει λοιπὸν μόνον τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον, δυνάμεθα νὰ εἰ-

πώμεν, ὅτι ἐκπληρῶ, ὅπως ὀήποτε, τὸν προσρισμὸν του· εἰς τὸ σχολεῖον ἄρα πρέπει ὑποχρεωτικῶς νὰ φοιτῶσι καὶ τὰ θήλεια. Καὶ τὸ σχολεῖον βεβαίως δὲν θὰ δυνηθῇ ν' ἀποφέρῃ ἀμέσως τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, διότι πρόκειται ἀνίσως νὰ παλαίσῃ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἰσχυροτάτους παράγοντας, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἔχον συναρωγὸν καὶ τὴν σχετικῶς ὑπ' αὐτοῦ μορφωθησομένην μητέρα θὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων παραγόντων καὶ τέλος θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός. Γεννᾶται ἤδη τὸ ζήτημα· ποῦ θὰ φοιτῶσι τὰ κοράσια, εἰς τὰ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι σχολεῖα θηλέων; Δύναται νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων, ὡς καὶ αἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτιδες συνεγυμνάζοντο μετὰ τούτων. Καθὼς δὲ πολυετῆς διδασκαλικὴ πείρα μ' ἐπέσει, διότι πάντοτε φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖόν μου καὶ κοράσια, ὄχι μόνον οὐδεμία βλάβη δύναται ἐκ τούτου νὰ προκύψῃ, ἐνεκεν τῆς πολὺ μικρᾶς αὐτῶν ἡλικίας, ἀλλ' ἡ ὠφέλεια ὅτι ταῦτα, πλὴν τῶν γνώσεων καὶ ἀνδρικώτερα αἰσθήματα ἀποκομίζουσι καὶ ἀδελφικῶς μετὰ τῶν ἀρρένων συνδέονται.

Ἄλλως τε εἰς τὰ χωρία πάντοτε σχεδὸν τὰ κοράσια μετὰ τῶν ἀρρένων συναναστρέφονται καὶ συμπαίζουσι καὶ μάλιστα εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι οὐδεὶς λόγος καταδικάζει τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν ἠθικὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινωνίας, εἰς αἰώνιον ἀποβλάκωσιν.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΖΟΥΓΙΑΝΟΣ
Δημοδιδάσκαλος

ΚΛΟΠΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ γριά μάννα τοῦ ἀρρώστησε· ἀρρώστησε ἡ μάννα ἢ γριά καὶ τὸν ζητεῖ, τὸν θέλει τὸν μονάκριβο.

Ἐκεῖνος τὴν ἀγαπᾷ τὴ μάννα τὴ γριά. Ὁ ἀρχοντας ποῦ ἐλαφρώθηκε ἀπ' τὸ βαρὺ τῆς συνειδήσεως φορτίου καὶ ἀνέβηκε ἐλαφρὸς τὰ σκαλοπάτια τὰ κοινωνικά. Ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἀρνήθηκε τὸ ἔθνος του καὶ ποῦ ἔβαλε μιὰ ξένη κατάληξιν στὸ ὄνομά του, γιὰ νὰ μείνῃ ἄγνωστη ἢ καταγωγή του. Αὐτὸς τὴν ἀγαπᾷ τὴ γριά μάννα του. Καὶ ἐκεῖνη, ὅταν τὸ καλοκαίρι κάθεται μετὰ τίς ἄλλες πατριώτισσες στὴ θύρα καὶ γνέθει, ἀκούει ἱστορίες γιὰ τοὺς ξενιτεμένους καὶ λέγει κ' ἐκεῖνη τὰ καλὰ τοῦ γιου τῆς καὶ μετὰ τὴ μπροστέλα τῆς σκουπίζει τὰ δάκρυά τῆς.

Μὰ πῶς ζηλεύει σὰν ἀκούει τὴν κυρὰ Τάσαινα, ποῦ ὁ ἀδερφός τῆς ἔδωκε ἑκατομμύρια στὴν πατρίδα, νὰ μιλῇ κ' ἐκεῖνη μετὰ λίγα λόγια γιὰ

τούς ξενιτεμένους της και όλες χωρίς ζήλεια, να τους θεωρούν εθνικό καμάρι!

Πολλές φορές της φάνηκε, πώς η κυρά Τάσαινα χαμογελοῦσε, σὰν μιλοῦσε κ' ἐκείνη γιὰ τὸ γιό της. Γιατί νὰ χαμογελά; ὅλοι τὸ ξέρουν πὼς ὁ γιός της τρώγει και πίνει μὲ τὸ βασιλέα της ξενιτείας. Γιὰ κείνην δὲν ἔχουν οἱ ἄλλοι τόποι ὀνόματα· εἶναι ξενιτεία. Ἐχει ἓνα κρυφὸ ὄνειρο ἢ γριά, νὰ μιλοῦνε γιὰ τὸν γιό της και νὰ τὸν εὐλογοῦνε σὰν τὸν Τάσο.

Και ὅταν φορῆ τίς πλούσιες γούνες ποῦ τῆς στέλνει ὁ γιός της, και ὅταν κάμνει παράκληση γιὰ ὄνομά του, ἢ κυρά Τάσαινα χαμογελά χωρίς περίπαιγμα, μὰ και μὲ ἄλλοιώτικο χαμόγελο.

Και τώρα ἀρρώστησε ἡ γριά. Και παρακαλεῖ τὸ μονάκριβο νὰ ἔλθῃ. Νὰ τοῦ πῆ τὸνειρό της, νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τὰ ληθῆψῃ. Γιατί ἐκείνη εἶναι ἀγωνιστοῦ κόρη και ἀγωνιστοῦ γυναῖκα.

* *

Ἐκεῖνος εἶπε στὶς ἐφημερίδες· πὼς πηγαίνει στὰ λουτρά και ξεκίνησε γιὰ τὴν πατρίδα.

Κτυπᾷ ἢ καμπάνα τῆ στιγμῆ ποῦ μπαίνει στὸ χωριό· χλωμιάζει· μὴν πέθανε;

Ῥωτᾷ ἓνα φτωχόπαιδο:

— Ποιὸς πέθανε;

— Ἐνα μωρό, ἀφεντικό.

Ἐχλωμιάζει. Τὸ χωριό ἦσυχον· τὸ ἴδιο, ἀπαράλλακτο. Ἐρημὸ λιγάκι· λίγα καινούργια σπίτια κτίσθηκαν. Ὁ ἓνα χαμόσπιτο διαβάζει μὲ χρυσὰ γράμματα σὲ μαρμαρένια πλάκα:

Ἐδῶ ἐγεννήθη ὁ ἐθνικός εὐεργέτης

Τάσος Τριανταφύλλου.

Τὰ παιδιά τρέχουν κατόπι του. Ἐκεῖνος, ζαλισμένος, βλέπει τὸ σπίτι του και μπαίνει σκυφτός· θαρρεῖ πὼς δὲν θὰ χωρέσῃ ἀπ' τῆ μικρῆ θύρα.

Ἡ γριά μάννα του στὸ στῶμα. Ἡ κυρά Τάσαινα ἐκεῖ, ἄλλοι συγγενεῖς, φιληνάδες. Ὁ παπᾶς μὲ τὰ χραντα μυστήρια, κᾶτι εὐχῆς διαβάζει στὸ προσκέφαλο.

Ἡ ἐτοιμοθάνατη σταυροκοπιέται και γυρίζει κατὰ τῆ θύρα.

— Τὸ παιδί μου... τὸ παιδί μου... τὸ παιδί μου.

Ὁ Χαρίσης θαρρεῖ πὼς τὸν γνώρισε και τὸν φωνάζει και πετιέται στὸ δωμάτιο.

— Γιόκα μου, παιδί μου.

Τὸν φιλεῖ και ζωντανεύει. Οἱ γυναῖκες παπαραμερίζουν.

— Ἦθελα νὰ σοῦ δώσω τὴν εὐχή μου. Τὸ χωριό μας εἶν' εὐτυχισμένο χωριό. Ἐδῶκε στὴν πατρίδα τὰ καλύτερα παιδιά. Ἐσὺ περπάτησες τὸ ὄρομο τοῦ Θεοῦ και ἀνέβηκες πολὺ. Παιδάκι μου, ἓνα πρᾶγμα ζήλεψα ἔς αὐτὸν τὸν

τόπο: ἐκείνη τῆ χρυσῆ πλάκα τοῦ ἀδερφοῦ τῆς Τάσαινας. Εἶχε πατέρα ἀγωνιστή, πάππο ἀγωνιστή. Και σὺ ἂν φανῆς χρήσιμος, ὅπως μπορέσης, ἐκείνη ἢ μαρμαρένια πλάκα θὰ φωτίξῃ τὸ κατάκλειστο σπίτι μας. Ἦθελα νὰ σοῦ εἶδινα νύφη μὲ τὰ χέρια μου, ἀπὸ δῶ ἀπ' τὸ χωριό· μὰ τίποτα, πέρασαν ὅλα τώρα· ἄς εἶναι γερὴ ἢ γυναικῶ σου και τὰ παιδιά σου. Τώρα δὲν καλοθέλω. Σκύψε νὰ σοῦ δώσω τὴν εὐχή μου Ἀγωνιστῆς ἦταν ὁ πατέρας σου, ἀγωνιστῆς ὁ πάππος σου και στὸ ὄρομο τους νὰ περπατῆς.

Σικώθηκε ἡ γριά μὲ δύναμη, ἔβαλε τὸ γεροντικό χέρι της στὸ γιό της τὸ κεφάλι, τὸν εὐλόγησε, και εἶπε μὲ φωνὴ καθαρά:

— Ἐχε τὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ και τῆς Παναγίας.

Ὁ Χαρίσης ἐχλωμιάσε περισσότερο ἀπ' τὴν πεθαμμένη και γύρισε τρομαγμένος σὰν νὰ ἔκαμε κακὴ πράξη, σὰν νὰ ἔκλεψε, και γύρισε και εἶδε μήπως τὸν βλέπει κανεὶς.

Εἶδε τὸ γέρο τὸν παπᾶ.

Ὁ παπᾶς τὸν βλέπει αὐτηρὰ αὐτηρὰ και κᾶτι θέλει νὰ πῆ.

Ἐκεῖνος τοῦ λέγει μὲ ξενικὴ προφορά:

— Και πὼς πάει τὸ ποίμνιο; Ἦθελα νὰ δώσω κ' ἐγὼ κᾶτι.

Ὁ παπᾶς διπλώνει τὸ ῥάσο του μὲ πείσμα:

— Εὐχαριστῶ, καλὰ πάμε. Δὲν περισσεύουμε μὰ δὲν ἔχουμε ἀνάγκη. Οἱ πατριῶται οἱ ἀληθινοὶ πατριῶται, ἔ' ὅλα πρόφθασαν. Μὰ ὅλοι δὲν φάνηκαν καλοί... μερικοί.

Ὁ Χαρίσης φεύγει ἀπ' τὸ δωμάτιο ταραγμένος· φοβάται μήπως ἀκούσῃ ἢ γριά ἢ μάννα του τῆ φοβερῆ ἀλήθεια και καταλάβῃ πὼς ὁ γιός της ἔκλεψε, τῆς ἔκλεψε τὴν εὐχὴ της!...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΗΛΑΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΝ ΣΕΛΑΣ

Ἀπὸ πολλοῦ ἀπασχολεῖ τοὺς φυσικοὺς τὸ πρόβλημα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ βορείου σέλαος, ὅπερ τόσον μεγαλοπρεπῶς, ἀλλὰ και τόσον μυστηριώδως σὺνάμα ἐμφανίζεται ὅπως φωτίσῃ τὰς μικρὰς τῶν πολιτικῶν χωρῶν νύκτας. Ἀπ' ὅτου ὅμως ἐγένοντο αἱ ἐν τῇ διαγνώσει τῆς φύσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ νέαι πρόοδοι, πολλοὶ φυσικοὶ διετύπωσαν τὴν γνώμη, ὅτι τὸ φαινόμενον σχετίζεται πρὸς τὰς ἐν τῇ γῆ και περὶ αὐτὴν ἠλεκτρομαγνητικὰς ἐνεργείας.

Τὴν θεωρίαν ταύτην συμπληροῖ τώρα Σουηδὸς ἐπιστήμων θεωρῶν ὅτι τὸ βόρειον σέλας ἐκ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Τὸ ἐξῆς χαριέστατον ἐπεισόδιον συνέβη εἰς τὸν διάσημον Γάλλον ἠθοποιὸν Κοκλέν, ὡς διηγείται ὁ ἴδιος:

Μετέβαινα εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς κεντρικῆς Γαλλίας και κατέλυσα εἰς ἓν ξενοδοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσύχναζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραγγελιοδόχοι. Δὲν ἤθελα νὰ γνωρισθῶ και ἐσημείωσα εἰς τὸ βιβλίον: «Φρειδερίκος Φέβρ, παραγγελιοδόχος, οἴνων και οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν». Εἰς τὴν τράπεζαν κατὰ τὸ γεῦμα ἐγνωρίσθην μὲ ὅλους τοὺς διαμένοντας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ γείτων μου ἦτο παραγγελιοδόχος ἡδυπότων τῆς τραπέζης, ὁ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐριούχων, ἄλλος ἐλαίων— και ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι ἀποῦ μ' ἐγνώρισαν μὲ ἠρώτησαν νὰ τοὺς εἶπω τὸ ὄνομα τοῦ οἴκου τὸν ὁποῖον ἀντεπροσώπευον· δὲν ἐδίστασα δὲ ν' ἀπαντήσω ὅτι ἐταξείδευον διὰ τὸν: «Οἶκον Κλαρετῆ και Μολιέρου». Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ μ' ἐρωτῶσι περὶ τῶν εἰδῶν τῶν κρασιῶν, τῶν τιμῶν αὐτῶν και τῆς κινήσεως τοῦ καταστήματος, ἐγὼ δὲ ἀπήντων εἰς ὅλα ταῦτα μὲ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλητέραν ἐτοιμότητα. Οὕτω τὰ πράγματα καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ γεύματος ἐπήγαγιναν θαυμασιῶς καλὰ. Αἰφνης εἰς ἓκ τῶν συνδαιτυμόνων πλήρης ζωῆς και ἐπάρσεως, ἤρχισε νὰ μᾶς ἀπομιμητῆται διάφορα πρόσωπα, μεστὸς δὲ πεποικησεως και... οἶνον ἐγερεθῆς τῆς τραπέζης εἶπε:

— Ὁ μὴ μὴ μὴ μερικοὺς διασήμους ἠθοποιούς. Και ἀπεμιμήθη τὸν Μουνὲ Σουλὺ ὡς Ἀμλετ, τὴν Σάραν Βερνάρ ὡς Τόσκαν, και ἐτελείωσε προσθέτων: «Τώρα θὰ μιμηθῶ και τὸν Κοκλέν. προσέξατε πολὺ και ὀρκίζομαι ὅτι ὅλοι θὰ ὁμολογήσετε ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κοκλέν ὁ ἴδιος.

Ἐκαμε τὴν ἀπομιμησιν ταύτην και ὅταν ἐτελείωσεν, ἠγέρθην ἐγὼ, ἐξακολουθεῖ ὁ Κοκλέν, και εἶπον.

— Ναι· τὸν ἀπεμιμήθητε ἀρκετὰ καλὰ. Ἐγὼ ὅμως νομίζω, ὅτι δύναμαι νὰ τὸν ἀπομιμηθῶ καλλίτερα.

Και ἤρχισα. Ἀπήγγειλα ἐν ἀπὸ τὰ ἀγαπητὰ μου τεμάχια μὲ σπανίαν τελειότητα. Νομίζετε ὅτι μὲ ἐχειροκρότησαν; Καθόλου. Ἐμειδίασαν και εἶπαν:

— Εὐχαριστοῦμεν, και ἐφάνησαν ὡς νὰ ἐλυπήθησαν διὰ τὴν γελοῖαν προσπαθειάν μου. Ἀργότερα, ὅταν ὅλοι εἶχον ἀποχωρήσῃ και μόνον ὁ ζωηρὸς παραγγελιοδόχος εἶχε μείνῃ, μ' ἐπλησίασε και μοι εἶπε:

— Δύναμαι νὰ σοῦ προσφέρω τὴν φιλικὴν μου συμβουλὴν, κύριε; Βλέπω ὅτι εἰσθε ἀκόμη νεύβγαλτος εἰς τὰ ταξίδια και θὰ ἐπεθυμούσατε

πέμπεται ἐκ τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ διατί εἶνε ὄρατόν εἰς τὰς πολιτικὰς μόνον χώρας; Ὡς γνωστόν εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας μαθήματα Φυσικῆς, τὰ περιεργα φωτεινὰ φαινόμενα τῶν κενσωλῆνων, δι' ὧν διωχεται τὸ ρεῦμα ἠλεκτρικόν, ὀφείλονται εἰς μικροσκοπικώτατα τμήματα ἀτόμων προσκρουόντων ἐπὶ τῶν παρεῖων τοῦ σωλῆνος μετὰ ταχύτητος ἐξισουμένης πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς τῶν δονήσεων τοῦ φωτός. Αἱ καθοδικαὶ λεγόμεναι ἀκτῖνες (ἀκτῖνες τοῦ Ραϊντγγεν) ὀφείλονται εἰς ἀνάλογόν τινα ἐνεργείαν. Τὰ τμήματα ταῦτα εἶναι τόσον λεπτά, ὥστε πολλὰ ἐξ αὐτῶν διέρχονται διὰ τῶν πόρων τῆς ὑάλου. Εἰς τὸν ἀέρα πάντα τὰ θερμὰ σώματα ἐκπέμπουσι τοιαύτας ἀκτῖνας, ὑπάρχουσι δὲ και τινὰ σώματα ὡς τὸ ἐσχάτως ἀνακαλυφθὲν ράδιον και ἄλλα τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐκπέμποντα τοιαύτας και ἐν ψυχρᾷ καταστάσει. Αἱ ἀκτῖνες αὗται φαίνονται ἀποτελούμεναι ἐκ τμημάτων ἀτόμων κεκορησμένων δι' ἠλεκτρισμοῦ, ἅτινα προσκρούουσιν ἐπὶ τοῦ ἀέρος, ὅστις δὲν εἶναι ἰκανῶς πυκνός, ὅπως συγκρατήσῃ αὐτά, οὐδὲ ἰκανῶς ἀραιός, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν διάβασιν αὐτῶν. Τὰ μόρια τοῦ ἀέρος οἰνεῖ μυδροβολούμενα ὑπὸ τῶν ἐκπεμπομένων ἀοράτων και ἠλεκτροφόρων ἀκτῖνων ἐκπέμπουσι τότε φωσφορίζον φῶς, ὅπερ καθίσταται ὄρατόν διὰ καταλλήλων πειραμάτων.

Ἄλλ' ἐν ἅπαντα τὰ θερμὰ σώματα ἐκπέμπουσι τὰς ἀοράτους ταύτας ἀκτῖνας, ὁ ἥλιος θὰ ἐκπέμπῃ μέγα ποσὸν τοιούτων, αἵτινες, προσκρούουσαι κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν και μᾶλλον ἀραιῶν τῆς ἀτμοσφαιρας στρωμάτων, παράγουσι τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα βόρειον σέλας γνωστόν φῶς, ὅπερ ὅμως παρατηρεῖται και ἐκ τοῦ νοτίου πόλου ὡς νότιον πλέον σέλας. Ἐπιφαίνεται δὲ εἰς τοὺς δύο πόλους, διότι αἱ ἐν λόγῳ ἀκτῖνες, αἵτινες ἐκτρέπονται ὑπὸ τὴν ἐνεργείαν συνήθους μαγνήτου, ὡς ἐκ τῆς ἠλεκτρικῆς αὐτῶν φύσεως, διατάσσονται σπειροειδῶς περὶ τοὺς πόλους τῆς γῆς, ἅτε ἐκτρέπόμεναι τῆς διευθύνσεως αὐτῶν σπειροειδῶς ὑπὸ τῶν μαγνητικῶν γραμμῶν τῆς γῆς και οὕτως ἀποβαίνουσιν ὄρατα ἐκ τῶν πολιτικῶν μόνον χωρῶν.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Τὰ παραδείγματα τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν και μεγάλων ἀνδρῶν δὲν συναποθνήσκουσι μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιζῶσι πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐπομένων γενεῶν, διαιωνίζονται και βοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς.

Σμᾶιλε

Ὅσον πλέον μεμονωμένος εἶναι τις τόσον περισσότερον φαίνεται τὸ ὕψος του.

Νεῦ

ἴσως νὰ φανήτε εὐχάριστος. Ποτέ μὴν ἐπιχειρήσετε πλέον ν' ἀπομιμηθῆτε τὸν μέγαν ἠθοποιόν, τὸν ὁποῖον βεβαίως, ὅταν θὰ εἶδετε ποτέ σας! Διὰ ν' ἀπομιμηθῆ κανεὶς τὸν Κοκλὲν πρέπει νὰ τὸν ἔχη ἰδῆ πολλές φορές!...

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ μεγαλῆτερα ἀτμόπλοια.

Τὰ μεγαλῆτερα ὑπερωκεάνεια σκάφη εἶνε δύο γερμανικά: «Λούτλανδ» τοῦ Ἀμβούργου καὶ «Πρίγκιπ Διάδοχος Γουλιέλμος» τῆς Βρέμης, ὧν τὸ πρῶτον ἔχει μῆκος 208 καὶ τὸ δεύτερον 209 μέτρων καὶ δύναμιν 37,000 ἵππων. Εἶνε δὲ ταῦτα καὶ τὰ ταχυπλώτατα τοῦ κόσμου σκάφη διαπλέοντα τὸν Ἀτλαντικὸν εἰς 5 ἡμέρας καὶ 11 ὥρας, ἤτοι μίλλια καθ' ὥραν 23 1/2. Ἦδη ὅμως μία ἀτμοπλοικὴ ἐταιρεία τῆς Λιβερούλης ναυπηγεῖ πλοῖον φορτηγὸν 213 μέτρων μῆκους καὶ 48,000 ἵππων δυνάμει καὶ μέσης ταχύτητος 25 μιλίων καθ' ὥραν. Ἡ ὑπερβολὴ ὅμως αὕτη τοῦ ἀγγλικοῦ σκάφους ὀλίγον πρόκειται νὰ διαρκέσῃ, διότι λόγος γίνεται περὶ κατασκευῆς ὑπὸ τοῦ βορειογερμανικοῦ Λόυδ τῆς Βρέμης τοῦ «Ἀυτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Β'» ὅστις θὰ ἔχῃ μῆκος 220 μέτρων καὶ δύναμιν 50,000 ἵππων.

Ἱστορία ἐνὸς ἀνδρόγυνου.

Πρὸ ὀλίγων ἐν ἀνδρόγυνον ἐξ Ἀμερικῆς ἀφοῦ ἀπέκαμε παλαῖον κατὰ τῆς πείνης ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ εἰς ζήτησιν τύχης εἰς τὴν Ἀλάσκαν. Ὅταν ὅμως ἐφθασεν εἰς Τακόμαν τῆς Πολιτείας Οὐασιγκτῶνος ὁ ἀνὴρ ἐσκέφθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προχωρήσῃ περισσότερον, διότι ἡ ἐπιχειρήσις τῷ ἐφαίνετο πολὺ ἐπικίνδυνος.

— Πολὺ καλά, ἀπήντησεν ἡ γυνή, καὶ ἀνεχώρησε μόνη.

Ὁ σύζυγός της ἔμεινεν εἰς Τακόμαν. Παρήλθον ἔτη. Ἐσχάτως ἡ γενναία Ἀμερικανὴ ἐπέστρεψεν εἰς Τακόμαν μὲ πέντε ἑκατομμύρια δολλαρίων. Ὁ ἀνὴρ εἰργάζετο ὡς ὑπάλληλος εἰς τὴν ἐταιρείαν τῶν τροχιοδρόμων τῆς πόλεως. Ἐδῶκεν ἀμέσως τὴν παραίτησίν του, διότι ἡ σύζυγός του, ἥτις δὲν ἐμνησικακεῖ διόλου ὅτι τὴν ἐγκατέλιπε μόνη, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν του τὸ ἥμισυ τοῦ θησαυροῦ τῆς ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν γενέθλιόν των πόλιν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶχον φύγῃ μὴ ἔχοντες οὔτε τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου.

Ἡθὴ Γερμανῶν φοιτητῶν.

Ὁ Διάδοχος τῆς Γερμανίας, ὡς γνωστόν, διαμένει εἰς Βόννην καὶ φοιτᾷ εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπι-

στήμιον, ζῶν τὸν συνήθη βίον τῶν Γερμανῶν φοιτητῶν.

Πρὸ τινος καιροῦ, ἐνῶ συνέπιπε μετ' ἄλλων συναδέλφων του περὶ ζυθοποτικὴν τράπεζαν φοιτητικῆς σωματείου, ὁ προεδρεύων φοιτητῆς παρετήρησεν ὅτι παρὰ τὰ κεκανονισμένα ὁ Διάδοχος δὲν ἐκένου τὸ ποτήριόν του.

— Ὑψηλότατε, παρετήρησεν ὁ πρόεδρος, κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ πιήτε ἀμέσως τὴν μπύραν σας!

Τὸ προστακτικὸν ὕφος τοῦ προέδρου ἀπήρσεν εἰς τὸν Διάδοχον, ὅστις ἐγκατέλειψεν ἀμέσως τὴν αἴθουσαν τῆς ζυθοποσίας καὶ τὴν ἐπιούσαν ἀνεχώρησεν εἰς Βερολίνον διὰ νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸν πατέρα του.

Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐξερράγη εἰς γέλωτας καὶ εἶπε πρὸς τὸν υἱόν του:

— Ἐ φίλε μου, μὲ τοὺς λύκους μαζί πρέπει νὰ μάθης νὰ οὐρλιάζης.

Καὶ ὁ Διάδοχος ἐπανήλθεν εἰς Βόννην.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κεραυνοῦ

Πολὺ περίεργα εἶνε ἐνίστε τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κεραυνοῦ. Ὁ διάσημος Φλομμαριὸν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Γαλλικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐταιρείας ἀναφέρει ταιαῦτα ἐξ ὧν ἰδοῦ τὰ περιεργότερα:

Χωρικός πάσχων ἐκ χρονίων ρευματισμῶν ἀνετράπη ὑπὸ κεραυνοῦ καὶ ἔμεινεν ὀλόκληρον ἡμέραν σχεδὸν ἀναίσθητος. Ὅταν ἠγέρθη εἶχε θεραπευθῆ καθ' ὀλοκληρίαν ἐκ τῶν ρευματισμῶν. Ὁ κεραυνὸς ἀφῆρσεν ἀπὸ τινος οἰνοπότου τὸ ποτήριον χωρὶς ὁ ἀνθρώπος νὰ πάθῃ τὸ παραμικρόν. Ἄλλοτε ὁ κεραυνὸς ἀνήρπασεν ἀπλῶς τὴν μάστιγα ἵππέως καὶ ἄλλοτε τὴν βελόνην δύο κυριῶν ἀσχολουμένων εἰς ἐργόχειρον ποικιλτικῆς. Ἐτέρου ἀφῆρθησαν τὰ καρφία τῶν ὑποδημάτων καὶ ἐτάκῃσαν οἱ κρῖκοι τῆς ἀλύσεως τοῦ ὥρολογίου του. Ὁ κεραυνὸς ἐκτελεῖ ἐνίστε καὶ ἔργον λωποδύτου. Ἀναφέρεται ὅτι κεραυνὸς, πλήζας περιπατητὴν, ἠρκέσθη νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ὥρολόγιόν του, ὅπερ φαίνεται ἐξεσφενδονήθη εἰς μεγίστην ἀπόστασιν, διότι οὐδέποτε ἀνευρέθη ἴχνος αὐτοῦ.

Οἱ Ναζωραῖοι.

Παράδοξος θρησκευτικὴ ἀίρεσις ἀνεφάνη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἡ τῶν καλουμένων Ναζωραίων. Οἱ ὑπαδὸι αὐτῆς ἀρνοῦνται νὰ φέρωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ κόμηνουσι χρῆσιν αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον. Δὲν ἀποφεύγουσι νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν στρατιωτικὴν πρόσκλησιν, παρουσιάζονταί τούναντίον ὡς νεοσύλλεκτοι, ἀλλ' ἀρνοῦνται ἐπιμόνος νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα καὶ ἀρκοῦνται εἰς παθητικὴν κατὰ τοῦ νόμου τούτου ἀντίδρασιν. Ἐπτὰ τοιοῦτοι Ναζωραῖοι ἐφυλακίσθησαν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καταδικασθέντες διὰ τοὺς λόγους τούτους εἰς δύο ἐτῶν εἰρκτῆν.